

+ Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, apryl 1991
4. čisło · Lětnik 41

Jubilejne wudaće k 100lětnemu wobštaću

Bože słowo za nas

Hdyž jenož Chrystus připo- wědany budže na wšelake wašnje!

Pawoł na Filipiskich 1,18

Pawołej džěše wo to, zo so Chrystus přěduje, wšojedne na kajke wašnje. Rozsudne njeje, **kak** so ewangelij po swěće rozšěrjuje, ale **zo** so to stawa. Wašnje přědowanja ma so přiměric wosebitym wobstejnoscám kóždyje wosady. Najwažniši srědk připowědanja wostanje drje přeco přědowane słowo, dokelž wone wosadnych bjezposrědne dosćehnje, jim do wutroby rěči. Tola w běhu swóych stawiznow je cyrkej nimo přědowaneho słowa tež tamne srědkki k wozjewjenju ewangelija wužiwała. W srjedzowěku na přikład su so wužiwali wobrazy jako molowane přědowanja. Džensa slyšimy Bože słowo z radija abo

je dóstawamy samo přez telewizor do swóych domow. Zańdženy lětotk běše wulka doba nowinow a časopi-
sow; z nich so lud kubłaše a swoje infor-
macije dóstawaše. Čehodla potajkim
nic tež nowiny stajić do služby cyrkwy?

Hižo jara zahe su tež serbscy duchowni nowiny do služby wosadneho natwarowanja stajili, založuju a wudawajo „Zerničku“ a „Misionski posoł“. Tola tutej nowinje so wosebje wěnowa-
štej misionstwu w kolonijach europskich mócnarstwow. Katolscy Serbja založichu sej „Katolski Posoł“, kotryž so wot wšeho započatka tež wosadnym prašenjam w domiznje přiwobroci.

Před sto lěty, w aprylu 1891, založi Krjebjanski farar Sela „Pomhaj Bóh“ jako časopis ewangelskich Serbow. Z tutoho časa přichadza wón swěru do domow ewangelskich Serbow, jim přědujo, časowe podawki wukladuju a wosadne podeńdženja wozjewuju. Sto lět su serbscy fararjo po swjatoku a bjez kóždeho zarunanja „Pomhaj Bóh“ pisali a redigowali!

Naš „Pomhaj Bóh“ je přebral wšelake časy a doby. W dwacetych lětach wuchadžeše tež w času najhóršeje inflacije, a to jenož tohodla, dokelž njebě žiwy pjenjenz dla, ale z woporniwošće redaktora a čišćernje. Wot 1937 do 1945 bě zakazany, dokelž běše wón serbski časopis. Po woziwjenju w léce 1950 měješe so bėdžić z politiskej censuru, kotraž měješe hač do sameje nazymy 1989 nad tym stražować, zo njebychu so knježerjo čuli přez njón wobćežowani. Džensa steji před „Pomhaj Bóh“ znowa prašenje pjenjenz. Njewěšte je, što nam přichod přinjese, ale tola mamy sylnu nadziju, zo nam naš časopis zděrzy.

Što měł w přichodze nadawk „Pomhaj Bóh“ być? Njemóže to žadyn druhi być hač tón, kotryž měješe wot dnja swóeho založenja před sto lěty: přědowanje Chrystusa na wšelake wašnje, wuswětlenje časowych podawkow na zakładze Swjateho pisma a mjezsobna informacija, što so pola nas ewangelskich Serbow stawa. K tomu daj Bóh swoje žohnowanje! Jan Malink

Za našu dźěći

Džensa swjeći „Pomhaj Bóh“ jubilej, swoje 100. narodniny. Chětro stary wón hižo je, njewěrnó?

Před wjele, wjele lěty je wón druhy tež hižo něšto za dźěći pisał: „Njedźelske bjesadowanki“. Napisal je tute Arnošt Serbomił, kaž móžeće to pódla čitać. Ale woprawdže rěkaše wón Arnošt Muka a bě sławny muž, samo doktor a profesor. Mjeno „Serbomił“ je sej wón sam wumyslił, to rěka tak wjele kaž: „tón, kiž Serbow lubuje“.

Čitali su tute bjesadowanki tehdy waše wowki a džědojo abo samo waše prawowki a pradžědojo, hdyž běchu woni dźěći. Kak so wam to džensa lubi, to rozsudźće sami. Tu maće jednu bjesadowanku:

Najlěpše kubło

Před dohim časom prašeše so mudry wučer swóych šulerjow:

„Što je najlěpše kubło?“

Jedyn šuler wotmołwi: „Ničo njeje lěpše hač dobre wočko.“

Njedźelske bjesadowanki.

Za pěkne mjenješe a wjetše džěći křescanskich staršich.

Podawa Arnošt Serbomił.

Druhi wotmołwi: „Dobry kamerad je najlěpša wěc na swěće.“

Třeći wotmołwi: „Dobry susod.“

Štwórty rjekny: „Mudry přećel.“

Ale posledni rjekny: „Dobra wutroba je lěpša dyžli wšitke tute wěcy.“

„Tak je“, praješe wučer. „Štož ma dobru wutrobu, je spokojeny, dobry kamerad, dobry susod a mudry přećel.“

Tajka dobra wutroba je nowa wutroba, kotruž dawa Knjez Jězus kóždyemu, kiž wo nju prosy. podała: T. M.

Wot započatka wudawanja sem móžachu chudzi Serbja na próstwu, zapodatu pola wosadneho fararja, „Pomhaj Bóh“ darmo dóstać.

W léce 1896 zawjazachu so serbscy fararjo, do kóždeho čisla podawać přědowanja abo bibliske rozpominanja. Tuta tradicija je so hač do přitomnosće wobchowata – džensa pod rubriku „Bože słowo za nas“.

Spočatk nowembra 1923 plačeše „Pomhaj Bóh“ na měsac 34 milionow hriwnow, kónc nowembra 5 złotych pjenjenzkow.

Z lěta 1935 so w Sakskej wšě regionalne němske wosadne łopjena zakazachu. Wuchadžeć smědžeše jenož centralnje wot krajneje cyrkwy wudate łopjena a jeničke wuwzaće: Pomhaj Bóh.

POSTROWY K JUBILEJEJ

Lubi čitarjo!

Sto lēt hižo strowi časopis ewangel-skich Serbow w našim kraju z „Pomhaj Bóh“. Wěm, kajki wulki wuznam ma za kóždeho čłowjeka jeho maćerna rěč. Wona je rěč jeho wutroby. Tuta rěč přirín-dže z wutroby a chce k wutrobje hić.

Martin Luther mjenowaše rěč nóżni-cu, w kotrejž tči nóż ducha, křinju, w kotrejž so chowa drohoćinka słowa, abo kobjel, w kotrejž stej chléb a ryba ži-wjenja. Tak su to křescenjo tež nazhonili swjatki, jako rěčachu japoštoljo wo wul-kich skutkach Boha. Kóždy slyšeše swjate slowo w swojej rěči.

Njeńdže pak jenož wo wonkownosć rěče, dže wo wobsah słowa. Bože slo-wo wuskutkuje wjesote, wěste a čiste swědomje. Přēju časopisej „Pomhaj Bóh“, zo docpěje kóždy čas wutroby čłowjekow a zo zamóže sprosředkować Bože poselstwo k lepšemu swoich čit-arjoj – jako pomocne a posylnjace slowo.

W tutym zmysle strowju čitarjow a so-budželaćerjow časopisa ze słowomaj: „Pomhaj Bóh“!

Waš dr. Hempel,
krajny biskop

Lube čitarki a lubi čitarjo!

K wulkemu jubileje nabožneho časo-pisa ewangel-skich Serbow přirínu wu-trobnje postrowy a wjele dobrych pře-ćow tež z krajnocyrkwinskeho zarjada w Drježdžanach.

Z džakownosću napřećo Bohu a z respektom napřećo čłowjekam, kiž su we wšelakich a njeměrných časach zdžerželi Pomhaj Bóh a so prócowali wo jeho dalewobstaće, wjeselimo so z našimi sotrami a bratrami, zo je so Wam zdžeržal tutón zwjazk zhromadnosće, tutón srědk informacije a natwarjenja. Njezabudžemy, zo je tutón poselnik serbskeho ludu dyrbjal 13 lēt mjelčeć. Lěta zastorčenja a přescěhanja! Ale Bóh je so smilit a je skónčnje čmowy čas nacionalistiskeje nadutosće a zló-sće skónčit. Z lěta 1950 móže Waš ča-sopis zaso prawidlownje wuchadžeć. Wón je dóstał zwjeselacy wulki wobjim. To budže za Was, lube čitarki a lubi čita-rjo, přičina k wulkej radosći. Njezabu-džemy pak tež, zo to woznamjenja wje-le džěla a woporow za horstku žonow a muži z Wašeje srjedzizny. Dowolće, zo tež z našeje strony so zamołwitym z wutroby džakujemy za jich prócu, pil-nosć, fantaziju a zwólniwosć.

Njeh Bóh žohnuje „Pomhaj Bóh“ tež w přichodnych měnjatych wobstejno-sćach, njehladajo na starosće, kotrež nas w džensnišim času zaběraja. Kaž smy zhonili, ma časopis swoje korjenje w nutřkownym misionstwie, w diakoniji. Tež w přichodže je wón postajeny k sluzbjem: Ma sylnić wěru přez posředko-

wanje Božeho słowa. Ma Was zwjazac přez hajenje Wašeje rěče a kultury. Ma rozprawjeć ze zašłosće a přitomnosće, zo by čłowjekow wjedł k džiwaniu, k džakownosći a ke chwalenju wulkich skutkow našeho Boha. A wón ma dale skrućić nadžiju mjez nami – nadžiju, kotraž ma swój zaklad w slubjenjach a připrajenjach našeho Knjeza.

Kóždy mēšac přirínđe Waš časo-pis tež na moje pisanske blido w krajnocyrkwinski zarjedže. Hdyž tež (nimo napismow, kotrež mi swěrný po-mocnik stajnje přetožuje) ničo z toho, štož je tam napisane, čitać a rozumić njemóžu, tak tola wěm, z kajkeho ducha su wšitke přinoški nastali: z ducha naše-ho zhromadneho Knjeza Jězusa Chry-stusa. A tak je mi kóžde štyri njeđzele „Pomhaj Bóh“ zwjeselacy postrow wot sotrow a bratrow z wosadow našeho kraja, na kotryž móžu džensa – tež w mjenje krajnocyrkwinskeho zarjada – raz wotmołwić, zwjazane z přećemi žohnowanja. Bóh žohnuj a škitaj našich ewangel-skich Serbow – a jich swěrne-ho sluzownika, časopis „Pomhaj Bóh“.

Waš Folkert Ihmels,
wyši krajnocyrkwinski radžičel

Jandželej wosady w . . . pisaj!

Z dawnych časow je Bóh wužiwał pis-mowstwo, zo by swoju wolu swojemu ludej wozjewil. W Starym kaž w Nowym zakonju dóstanu čłowjekojo nadawk, napisac wšitke słowa, „kotrež sym k Tebi rěčať ...“ (Jer. 36,2). Bóh steji z nami čłowjekami w najwušim zwisku. „Słowo sta so čelo a bydleše mjez na-mi ...“ (Jana 1,14). Naposledk rěčeše Bóh k čłowjekam přez swójeho syna. Tak je to wostało hać do džensnišeho.

Křescenjo rěča pak tež mjezsobu. Zdželeja sej swoje nazhonjenja, roz-prawjeja wo wosebitych wjerškach abo čežach. Tak dawaja sotře a bratrej do-hlad do swójskeho žiwjenja. To da zmu-žitost, sylni wěru a hustodosć tež za-možnosće a mocy, hdyž wěš: Slušamy hromadže, smy jedna wosada, jedna cyrkej, njehladajo na hranicy.

Sto lēt nětč hižo spjelni „Pomhaj Bóh“ mjez ewangel-skimi Serbami tutón nadawk mosta. Dyrbiš dotho slědžić, hdyž chceš nadeńć druhi časopis z tak dołhej tradiciju. Z přenjeho wudaća 1891 su ewangel-scy serbscy fararjo a z nimi wjele wosadnych njesprócnijwe za to džělali, spēchowac zhromadnosć a sylnić wěru a narodnosć Serbow. Mě-sac za mēšac přirínđe tutón postrow do domow a swójbow jako postrow wot tamnych křescanow, ale tež jako postrow našeho Knjeza.

Nohcemy tohodla zabyć tych mno-hich jandželow, kotřiž su w dobrych a w zlych časach z wulkej swěrnosću pi-sali za „Pomhaj Bóh“ a džensa hišće

pisaja. Na tutym městnje chcu so wose-bje džakowac sup. Albertej, kotryž je w poslednich lětach wjele mocow naložo-wal za redakciju tutoho časopisa.

Z lěta 1937 bě „Pomhaj Bóh“ něšto lēt zakazany a njemóžeše hać do lěta 1950 wuchadžeć. Bóh dať, zo by so ča-sopisej – džensa finacielnych přičin dla – zalutowal podobny dónt.

Njeh pomha Bóh – to přēju tutomu wosadnemu łopjenu a wšitkim jeho čit-arjoj.

Waš Reinhard Pappai,
Budyski superintendent

WUTŠOBNE GLUKUŽYCENJA ZA PŠIDUCE LĚTA!

K stoćinam časopisa „Pomhaj Bóh“ njeh redakcija tež z Delnjeje Łužicy nanajwutrobnije zbožopřeća přijimuje!

Džak Wam njepraju jenož jako zaji-mowany čitar. Chcu so wosebje tež po-džakowac za wšu přećelnu podpěru při wudawanju „Pomogaj Bog“.

Jako w oktobrje 1987 w Dešnje so po lětdžesatki dołhej přestawce – dža-kowano prócowanju Chr. Janojc a k. far-arya H. Hupaca – zaso na jedne wosadne popođnjno w delnjoserbskej rěči prošeše, zmužichmy so na dalši po-spyť w Janšojcach, hdžež drje posled-nje kemše w maćeršćinje Delnich Ser-bow někak w lětach wokoło přenjeje swětoweje wójny běchu. Tónkróć samo 120 kemšerjow na přédowanie k. fararya H. Nowaka sluchaše. Runje tak jako po-spyť a jako wosebitosć abo překwapjen-ku na tutej Božej mšě w meji 1988 w Janšojcach spisachmy a zestajichmy tehdy přenje čisto „Pomogaj Bog“. Zo je tuta nowina scyla wušla, mamy so Serbskej ewangel-skej superintenden-turje a redakciji „Pomhaj Bóh“ džako-wac, kotraž nas takrjec jako delnjoserb-sku přitohu pod swóje křidla wza. (Tak móžachmy sej kóždežkuli ponižne pro-šenje a rozestajenje z tehdyšej čerwje-nej běrokratiju zwoprědka zalutowac.) Přenjemu čislu „Pomogaj Bog“ w nalě-ću slědowaše nazymske, a takle pokro-čowachmy tež w scěhowacymaj lěto-maj. Naše łopjenko wšak nječitachu je-nož Horni a Delni Serbja, ale tež naši přećeljo w Pólskej, Čěskej a Słowak-skej, kaž nam w dopisach zdžěllichu.

Po wonym přewróće w našim kraju je so tež delnjoserbski tydzenik „Nowy Casnik“ na to dopomnil, zo je wjetši džěl delnjołužiskich Serbow ewangel-skeje wěry. A kaž bě „Serbski Casnik“ w dwa-cetych a třicetych lětach pod redakt-orstwom B. Šwjele, M. Witkojc a Fr. Rochi stajnje na **rěč a wěru** swoich čitarjow džiwał, prócuje so z lońšeho nalětnika sem redakcija „Nowego Casnika“ wo rozprawu tež z wosadneho žiwjenja.

Wo sprawnosći tuteje změny w re-dakciji tydzenika přeswědčena, je so re-

dakcija „Pomogaj Bog“ nětko z „Casnikom“ zwjazata. Z januara sem pokročujemy měsačnje jako wosebita strona w „Nowym Casniku“ a nadžijamy so tež z nim dobrego zhromadženstwa, kaž smy to dožiwili ze stron „Pomhaj Bóh“.

Tuž Wam hišće jónu wutrobny džak! Přeju Wam do dalšich lět wšitko dobre a zajimowanych čitarjow, a zo njeby so zwisk mjez Serbami we woběmaj džělo-maj džěleneje Łužicy ženje roztorhnył.

Z bratrowskimi postrowami
Werner Měškank,
redakcija „Pomogaj Bog“

Lubi ewangelscy bratřa a lube sotry!

Je tomu sto lět, zo serbski ewangel-ski časopis „Pomhaj Bóh“ nosy do serb-skich swójbow Bože słowo, rozpomi-nanja a powěšće.

Dobre a zle časy su so w teje dobre wotměnjate. Ale čitarjo su začuli swěru svojego časopisa jako drohotnu podpěru w nabožnym a narodnym žiwjenju.

K stotej rōčnicy wuchadženja wupra-jam tuž w mjenje Towarstwa Cyrila a Metoda wjele zboža a Božeho žohno-wanja za dalše lěta spomōžneho skut-kowanja. Njeh wostanje Wam titul ča-sopisa hesło dowěry a próstwa, zo by z Božej pomocu serbska lipa młódnje dale rostła, zo by naš čas, podobny mēnjatym a wichorožym wjedram, rōst zdōnka zesylnił, nic pak haćił.

K tomu Wam „pomhaj Bóh“
Clemens Hrjehor,
předsyda TCM

Česćeny redaktorje měsačnika ewangelskich Serbow „Pomhaj Bóh“

Skladnostnje stoteje rōčnicy wuda-

wanja hornjoserbskeho časopisa ewan-gelskich Serbow „Pomhaj Bóh“ sćelu Wam jako zastupnikej w mjenje Koła serbskich spisowaćelow najwutrobnije zbožopřeća.

Přez sto lět – wuspinkujo strašny čas zakaza mjez 1937 a 1950, za Serbow čežkeho a woporow poľneho – staraše so „Pomhaj Bóh“ wo nabožne, duchow-ne a narodne kubtanje a rozwučowanje ewangelskich Serbow, ale tež – štož je přepytowanja hōdne – wo wuwijanje a šěrjenje serbskeje spisowneje řeče, wobohaćejo z tym stawizny našeho pis-mowstwa.

Přejemy Wam we Wašim naročnym řabožnym a narodnym džěle Bože žoh-nowanje, strowotu, pilnych dopisowa-rjow a džakownych čitarjow.

Ad multos annos!
Na mnohe lěta!

Tomasz Nawka,
předsyda Koła serbskich
spisowaćelow

Waženy knježe superintendento! Wažena redakcija!

W nadawku předsydy Domowiny a jeho zwjazkowego předsydstwa pos-rědkuju redakciji a čitarjam časopisa ewangelskich Serbow „Pomhaj Bóh“ wutrobne zbožopřeća při skladnosći 100. rōčnicy přenjeho wuńdženja časo-pisa z mjenom „Pomhaj Bóh“.

Domowina waži sej džělo redakcije a dopisowarjow a wuchadženje „Pom-haj Bóh“ kaž tež „Pomogaj Bog“ jako wažny wobstatk serbskeho pis-mowstwa a wita jara narodnokubłanski a řeč spěchowanski přinošk časopisa.

Hōdnoćimy wysoko přinošk serbske-ho ewangelskeho nowinarstwa ke kul-turnemu a narodnemu žiwjenju w Ser-

bach. Zapřijamy při tym tež předchadni-kow „Pomhaj Bóh“ a zaslužbnych nowi-narjow kaž Handrija Zejlerja, Jaroměra Hendricha Imiša abo Rudolfa Rychta-rja. Z wužnamnych redaktorow Pomhaj Bóh wusahuje drje Jan Gólc, Korla Wyr-gač, wosebje pak superintendent Ger-hard Wirth.

Wažimy sej prócu a woporliwosc wšěch, kiž su přinošowali a přinošuja, zo mamy hišće časopis za ewangel-skich Serbow. Smy trōšku spokojeni, zo je móhla Domowina spěchować znowa-wuchadženje časopisa w lěće 1950 a rozšěrjenje wobjima w lěće 1988.

Přejemy redakciji a wšěm pisarjam a přećelam „Pomhaj Bóh“ dalše wuspěš-ne skutkowanje a spokojnych čitarjow.

Harald Koncak,
zastupowacy předsyda Domowiny

KATOLSKI POSOŁ přeje swojemu „ewangelskemu bratrej“, stolětnemu časopisej POMHAJ BÓH, wjele zboža, Božeho žohnowanja a nadal spomōžne skutkowanje na dobro serbskeho luda. Redakcija KATOLSKKEHO POSOŁA

W přěnych lětach so přez „Pomhaj Bóh“ za wšelake zaměry pjenjezy skła-dowachu: Za Maćičny dom so jenož mało nazběra; za „Wbohe armeniske syroty“ so přez wjacore lěta skladowa-še; za „Sakski jubilejny krala Albertowy fonds“ (za wudowy a syroty serbskich wučerjow) nahrōmadži so za poł lěta nimale 2 000 hriwnow; jako „Dobrowól-ne smilne dary za wbohe hłōdne džěči w Africe“ nazběra so w jeničce třoch mēsačach wjace hač 2 500 hriw-now.

ČITARJO WO SWOJIM ČASOPISU

Lubje witany hōsc

Naš serbski časopis „Pomhaj Bóh“, tutón wot stow serbskich domow přeco lubje witany hōsc, ma swoje stote narodniny. Kajke dopomnjenki přińdu to při tym serbskemu wjesnemu hōlcej: Běham po dokonjanym džěle na ryčerkuble (kaž so to za praweho robočanskeho hōlca slušeše) a roznošuju tutón woblubowany serbski časopis do nimale wšitkich serbskich domow. Moje „Pomhaj Bóh“ so wšudže z lubym a při-pōznawacym „Wjerš pomazy“ přijja a najgrōš wotebēranskeho pjenjeza za kōžde čisto so mi rad přepoda.

Džensa hišće widžu před sobu naći-šćanu hłowu tehdyšeho „Pomhaj Bóh“: Nan swójby z krowjacym zapřahom ho-tuje so na džělo na polach. Młoda man-dželska, z džěsćom na rukomaj wužoh-nuje lubeho nana swójby na swoje

Z tutej hłowu je „Pomhaj Bóh“ wuchadzał na 41 lět, wot 1891 do kōncu lěta 1931, spočatnje pak bjez basnje na kromje. Tutu je K. A. Fiedler hakle po něšto lětach wudawanja přiřad. Wobraz pochadža bjezdwěla wot němskeho molerja

wšedne džěto z „Pomhaj Bóh“. Do duše je hólčeca často tutón wobraz hnuť, bóle dyžli pozdžišo w žiwjenju wobrazy někajke wustajeńcy wuměstwa. Wobraz pokazowaše prawje, kotra woršta serbskeho ludu je nam narodnosć tak dołho zachować pomhała, serbscy mali rata-rjo, hdyž so cyła swójba w počě swojeho wobliča prócowaše wo wšedny chlěb a wo picu za třebny skót.

Połsta lět pozdžišo: Jako serbski knihišćer džětach často sobu na tutym džensa jubulejnym časopisu. Zeznach so tež nadosć z jeho staroscemi w zaštych lětdžesatkach. Hdyž přidachmy jako Serbja tam a sem falowacu papjeru za čišć, tak zahandlowachmy sej bórze selene poroki stronskeho sekretara w zawodže. Haj, někajka wulka suma za někajke wulke předewzaće, kotraž zaso wulke woči čini, běše nam skerje k rukam hač papjera za serbski nabožny časopis.

Našemu časopisej „Pomhaj Bóh“ přeju do přichoda hišće wjetšu přichilnosć čitacych Serbow a tutym wokřewjacy dušiny natwar w měrnej hodzinje z našim nabožnym serbskim čišćanym slowom.

Pawoł Grojlich, Bukeycy

Kontakty z ewangelskim serbstwom

Bydlu wot lěta 1977 we Łužicy. Jedyn z přenich pućow w Budyšinje bě tehdy na póst: skazać sej serbske nowiny. Tak tež „Pomhaj Bóh“ mje z toho časa stro-wi kóždy měsac z kašćika.

Wostał sym tež swěrný w dobje redaktorstwa C. Pjecha, hdyž njebě cyle tak lochko ani za kritiskeho čitarja ani za katolika, měsačnik bjeze wšeho dušiny sobu nosyć. Wojowach pak tehdy sobu wo dalše rozšěrjenje w našich katolskich wosadach – běše a je wšak „Pomhaj Bóh“ skoro jenička móžnosć, kontakty džeržeć z ewangelskim serbstwom a so zeznać z jeho mysljenjom.

Přez tutón časopis je nětko skónčnje – hačrunjež hišće njedosahace – zaso móžno, zwjazac hornjo- a delnjoserbskich křesćanow. Přiloža „Pomogaj Bog“ njech tutu jara třebnu službu lubosće a narodneho angažementa intensiwnišo wutwori. –

Přeju našej lubowanej lutherskej prodrožnicy a wuběrnej řečnicy ewangel-skeje serbskeje zjawnosće, zo wostanje tak informatiwna, historisce a teolo-gisce tak fundowana, kaž wona so j-wješe w zašłym času. Daj Bóh zbožo a žohnowanje wšěm prócowarjam, nam wšitkim pak jednotu w duši a jednanju.

Hans-Eberhard Kaulfürst, Budyšin

Njeje trjebał so přewróćić

K 100. narodninam našeho časopisa „Pomhaj Bóh“ chcú z džakownosću na to spominać, zo běše wón jedyn z mało

časopisow, kiž njeje trjebał so nazymu 1989 přewróćić. Swěru su so hłowni re-daktorjo prócowali, Bože slowo do wšedneho dnja a do křesćanskich domow přinjesć. To běše zaklad za wob-stajnosć a budže tež wěsty, dobry fun-dament za přichodne časy.

Wěm wot našeho nana, kak je so samo maličkosćow dla z censuru roze-stajec dyrbał. Snadž tež tohodla sym jako hólčec rady „Pomhaj Bóh“ wotličil, do kuwertow tykał, kołkował a znamki lěpił. A hdyž časopisy do dalokeho wu-kraja dyrbjachu, sony kaž mróčełe tež džěl puca sobu čehnjechu.

Rady čitam rozprawy wo pućowan-jach a jězbach přez znate abo tež nje-znate kraje. Přeco zaso mje zajimuju nastawki wo mlódsich a staršich stawiz-nach našeje Łužicy a tu wosebje wo-sobinske dožiwjenja. Ale tež zajimawe wobrazy wo znatych kónčinach, cyrk-wjach a druhich kulturnych pomnikach, ale wězo tež wobrazy ze znatymi wobli-čemi, sej rady wobhladuju.

Dokelž wěm, kelko sprócniwego a darmotneho džěta w tutym časopisu tči, sej jón wosebje česću a kóžde čisło zběram. Naš Bóh njech dalše džěto žohnuje.

Handrij Wirth, Njeswačidło

Městno za kontrowersne měnjenja

„Pomhaj Bóh“ sluša za mnje hižo zdawna k tym serbskim časopisam a nowinam, kotraž prawidlownje čitam. Při tym mje wosebje rozprawy wo pro-blemach našich dnjow a mlódsjeje zań-dženosće zajimuju. Wjeseli mje, zo je w nim tež městno za kontrowersne měnjenja, hačkuli móhli so ewangelscy Serbja husćišo sami słowa jimać. Do-breje řeče dla wužiwach a wužiwam wo-sobje derje poradžene a k diskusiiji po-hnuwace přinoški tež we wučbje ze stu-dentami.

dr. Hinc Richter, Lipsk

Wjace powěsćow

Přeju wšo dobre serbskemu ewan-gelskemu łopješku, zo by so nam zdžer-žalo tež w hospodarsce njewěstym při-chodže. Prošu wo wjace powěsćow ze serbskich wosadow a ze serbskich sku-pinow z Drježdžan, Lipska, Berlina atd.

Handrij Sembdner, Drježdžany

Zwjazanka ze serbskej Łužicu

Hižo wote wšeho spočatka, jako smědžeše „Pomhaj Bóh“ po wójnje zaso wuchadžeć, bu pola nas doma serbske ewangelske łopjenko (tak jo mjenowachmy) čitane. Naš nan je „Pomhaj Bóh“ jako serbski cyrkwinski předstejićer swěru roznošował.

A jako njesmědžach po swojej jatbje wjace w serbskim nowinarstwje dale

džělać, tak je mje Bóh luby Knjez tola miłosćiwje wjedł. Zastupiwiši do služby serbskeje superintendentury w Njeswa-čidle, slušeše do mojih hłownych na-dawkow tež džěto za „Pomhaj Bóh“ – ze wšěm, štož k tomu sluša: pisanje a přeložowanje, špihelowanje a čitanje korektury atd. Tak smědžach na skrom-ne wašnje pod wustojnym a bratrow-skim nawodom superintendenta Wirtha za naš časopis skutkować. A tuž běch so takrjec z poslencu zaso do lubowa-neho serbskeho nowinarstwa zadobył!

Ale jenož před něčim mje grawaše, přeco potom, hdyž dyrbjach zestajeny material do Budyšina do Domowinskeho nakładnistwa dowjesć. Tam wšak se-džachu či censorojo a z tym wótrym čerwjonym wołojnikom. Woni kóždzičke čisło nanajdokładnišo přepruwowachu, zo njebychmy serbski ewangelski lud z antisocialistiskimi nahladami „zajědo-čili“.

Jedyn malički příklad budž mi dowo-leny, z kajkej akribiju serbscy censorojo džělach: W jednej rozprawje běch z wotpohladom město „ateistiski“ pisał dobre-njedobre serbske slowo „bjez-bóžny“. To pak běch so dokładnje mylił! Towarš censor abo towarška censorka sčini ze serbskeho słowa zaso to grjek-sko-laćonske. Haj wšak, tež serbscy ateisća nochcychu być „bjezbóžni“! Hdy nož bychu tehdom přeco a wšu-džom tak dokładnje a swědomiče pola nas džělali. Ale što wě, snadž bychmy potom hišće dlěje na jich bajki wo na-twarje socializma sluchać dyrbjeli. Nět-ko pak je so Bohu budž džak wšitko tak ruče změnilo.

Bydlu hižo třiceći lět w nawječornej Sakskej, a „Pomhaj Bóh“ je za mnje jara wažna a stajnje znova lubje witana zwjazanka ze serbskej Łužicu.

Hinc Šofta, Lauterbach

Za kóždeho něšto

Naš serbski nabožny časopis znaju hižo z džěcacych lět, tehdy hišće tydže-nik, čitaše džě so w staršiskim domje. Dopominam so, zo sym so tehdy wo-sobje za powěsće ze serbskich wosa-dow a z cyrkwinskeho swěta zajimował. A tež pozdžišo jako wučomnik w serbskej čišćerni čitach „Pomhaj Bóh“ hižo do jeho wudaća. Mějach tehdy mjenuj-cy nadawk, fararjomaj na wotpočinku Rjedže abo Handrikej korektury do-njesć a tež zaso wotewzac.

Na wšě 13 lět smy potom bjez swoje-ho serbskeho nabožneho časopisa być dyrbjeli. Běchmy tohodla zbožowni, zo bě w léče 1950 po zawěsće wulkich če-žach móžno, „Pomhaj Bóh“ zaso wuda-wać, bohužel pak jenož jako měsačnik. Dlěje hač 40 lět je wón nětko zaso mój přewodnik na serbskim nabožnym polu.

Čitam jón stajnje z wulkim zajimom,

hač su to bibliske rozpominanja, rozprawy abo nastawki wo našich serbskich prócowarjach na nabožnym polu. „Pomhaj Bóh“ je so po mojim mjenjenju w běhu lět derje wuwił, a njebych wědzał, što měło so na jeho wobsahu změnić. Njeh wostanje, kajkiž je, je tam za každého něšto.

Wutrobny džak wšitkim, kiž su w zaštosći z wulkej prócu naš „Pomhaj Bóh“ redigowali abo do njeho dopisowali, nam ewangelskim serbskim křesćanam k spomóženju.

Jurij Grofa, Bošecy

Móst do domizny

Hižo z polstarych lět čitam, prjedy hromadze z mačerju, swójeho swěrneho přewodžerja „Pomhaj Bóh“. Nětko w cuzbje pak je to za mnje stajnje swjerdžeń, hdyž jón dóstanu. Husto čitam jón wótře w čichej komorce, zo bych Bože slowo w mačernej řeči slyšať. Potom widžu najwšelakorije wobrazy z domizny, přede mnu nastanu jasne dopomnjenki na lubyh čowjekow. W myslach wutwori so móst do domizny, dokelž nazhonju wjele hódneho, trajneho a do přemyslowanja pohnuwaceho. Wose-

bje rady čitam přinoški wo wuznamnych fararjach abo swěrnych Serbach, kotřiž su wjele džěłali za naš w čerpjenjach čezko pruwowany narod.

Džakować chcu so na tutym městnje wšitkim, kiž z telko prócu a lubosću mi měsačnje tajki drohotny dar přihotuja.

Přať bych sej rjad přinoškow k stawiznam jednotliwych wjeskow abo wosadow; tež wo serbskich misionarach (Ochranowska bratrowska wosada) bych rady wjace zhoniť. Njerady so dopominam na čas, jako bě knjez C. Pjeh zamołwity za naš časopis, dokelž bě wón tehdy tak jednostronski a přepolitiški.

Njeh je mi popřate, hišće dołho swoju domjacu nutrnosć swječić móc w mačernej řeči z „Pomhaj Bóh“.

Jan Nalij, Zwickau

Njeje ženje wostudził

„Pomhaj Bóh“ sluša k tym nowinam a časopisam, z kotrychž sym sej we 80tych lětach serbsčinu někak přiswojiť. Znajdu jón potajkim skoro 10 lět, a njeje mi ženje wostudy byť. Snano zwisuje to tež ze sympatskim diletantizmom, kiž so na wonkownym wuhotowanju

łopjena jewi? Rady čitam stajne rubriki, na kotrež sym so mjeztym zwučič (rozprawy wo synodze, přinošk za džěci, aktualne powěšće – tych by móhło druhy wjace być), a w poslednim času wosebje dokumenty a rozmołwy wo najmlědšich stawiznach, stawiznach Serbow w NDR. A cyły čas so džiwam, zo je „Pomhaj Bóh“ tajki tuni. Kak Wy to činiće?

dr. Dietrich Scholze, Berlin

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

8. haprleje mějachu so w Sakskej wólby na synodu, kotraž ma cyrkwinske naležnosće našeje Sakskej rozpomi-
nać a kotraž wokoło swjatkow w Draždžanach k wuradžowanju hromadže stupi. Su so mužojo wuzwolili, kiž twjerdže steja na wuznaću našeje krajnje ewangelsko-lutherskeje cyrkwyje. W Budyško-Kamjenskim wokřesju so knjez wyši hamtski sudnik Philipp w Kamjencu jako swětny zastupjer wuzwoli. Naš duchowny zastupjer je knjez lic. theol. Imiš w Hodžiju.

Pomhaj Bóh, 23. haprleje 1891

Serbska hlowa „Pomhaj Bóh“, rysowana wot Měrcina Nowaka-Njechorńskeho. Z nej je časopis wuchadzał wot spočatka lěta 1932 hač do zakaza 1937

Štó bě dr. Friedrich Sella?

Hdyž w léce 1881 dotalny dołholětny Krjebjanski farar Delank chorowatosće dla so na wuměnk poda, započo so za wosadu dołhi čas čakanja na noweho duchowneho. Njedostatka serbskich fararjow dla bě tehdy w pruskej serbskej Hornjej Łužicy hižo na wosom farskich městnow wuprózdnjenych – zdžěla hižo lěta. A nětko hišće Krjebja!

Krjebjenjo pak běchu sej wěsći: K nim dyrbi serbski farar, bě džě wosada k třom štwórcinam serbska a wot tu bydlacych Němcow móžeše wjetšina serbsce rozumić a rěčeć. Farske městno so wupisa z wuměnenjom, zo dyrbi farar „serbskeje řeče mócny być“. Wupisanje wosta bjez wuspěcha. Tež krótko nadžija, zo farar Wićaz do Krjebje přińdže, so bórže rozbi. Tak pōsta skōnčnje po wjac hač třilětnym čaka-

nju cyrkwinska wyšnosć Němca do Krjebje, mlodeho kandidata duchownstwa Friedricha Sellu. W awgusće 1884 měješe tu swoje nastupne přédowanje jako farski wikar.

Tola Krjebjenjo mějachu zbožo. Hinač hač mnozy druzy němscy fararjo, kiž při nastupjenju serbskeho farskeho městna slubichu, zo budu wuknyć serbsku řeč a swój slub ženje njespjelnichu, nawukny mlody Sella spěšnje serbsčinu. A nic jenož to. Wón njebě ani hišće dwě léce w Krjebi, hdyž zastupi do zhromadženstwa serbskeje inteligency, do Mačicy Serbskeje. Na nalětnjej zhromadžiznje Maćicarjow w apřylu 1886 doby sej wón „ze wšěch stron“ připóznaće, hdyž wustupi z „dlěšej wutrobnej řeču“, w kotrejž rozloži, „zo ma so stać, štož jenož móžno, zo bychu so našemu serbskemu ludej dobre, w ludowej řeči a nabožnej myslu spisane knižki,

wosebje powědančka poskićowate“.

Po tym zo bě F. Sella swoje druhe teologiske pruwowanje wobstať, so wón njedželu do swjatkow 1886 jako farar w Krjebi zapokaza. Při tutej skladnosći wobkrući so jemu, zo serbsčinu hižo derje wobknježi. Serbske Nowiny jeho wuzběhowachu: „Zo ma wón čućiweše wutroby za duchowne potřebnosće svojich serbskich wosadnych, je so na lětušej hlownej zhromadžiznje našeje Mačicy Serbskeje pokazało, hdžež je k. Sella tak rjenje rěčať. Z tym je sebi wón trajacy pomnik we wutrobach svojich Serbow stajiť. Bohu Knjezej budž džak a chwalba za to, zo je nam tajkeho

fararja wobradzi! Wón chcył spožčić, zo by k. farar Sella prawje dolhe lěta ze zohnowanjom mjez nami skutkowa!*

Pod fararjom Sellu cyrkwinske žiwjenje w Krjebi rozkčewaše. Jeny dwaj přikładaj: Wón zarjadowa we wosadnych wsach bibliske hodžiny, kotraž zdžěla tydžensce wotměwaše; w lětomaj 1886/87 so pod jeho nawodom cyrkej wot wonka a wot nutřka dospołnje wobnowi.

Njehladajo na wosadne džěło a njehladajo na to, zo bě sej 1889 ze swojim zmandželenjom z Marju Suin de Boutermard młodu swójbu založil, naloži hišće časy a mocy za wobšěrne duchowne naležnosće: W lěće 1890 zložil pruwowanje za doktora filozofije a lěto pozdžišo wukonješe skutk, čehoždla džensa na njeho spominamy – založi „Pomhaj Bóh“. Ze založenjom „Serbskeho nje-dželskeho łopjeńka“ – tak podtitul – je sam spjelnił swoje na Mačićnej zhromadžiznje zwuraznjene žadanje, poskićec „serbskemu ludaj dobre, w ludowej rěči a nabožnej mysli spisane“ serbske słowo.

REDAKTOROJO

Redaktor „Pomhaj Bóh“ być njebě w 100lětnych stawiznach časopisa ženje žana wurjadna česć. Tež financiesny dobytěk z toho njewuskoči: Za serbstwo džělaše so – samo so rozumi – darmo.

Redaktor „Pomhaj Bóh“ być woznamjenješe: džěło, čas, mocy, wopory. Zwjetša bě wón sam za wšo džěło; měješe planować wobsah, měješe přeložować, měješe wjetši džěl wobsaha sam napisać a skónčnje dyrbyješe hišće čitać korektury – a to tydžensce, pozdžišo měsačnje – po swjatoku, nimo powołanskeho džěla – přez lěta a lětdžesatki! Kelko woporniwosće!

Što da tutym mužam mocy za jich njewšědnu woporniwosć? Přeswědčenje, zo džělaja „Bohu k česći a Serbam k wužitku“.

Jim wšěm sluša naš džak a naša česćownosć.

1891 – 1895 dr. Friedrich Sella, farar w Krjebi

Jako „Serbske nje-dželske łopjeńko“ je farar Sella založil w aprylu 1891 tydženi „Pomhaj Bóh“.

Wo swojim redaktorstwje wón praji: „Sym so z wulkej wjesołosću na tutym skutku wobdžělił a jeničce to wotpohladanje měł, zo by z łopjeńkami serbskemu ludu to date było, štož druzy hižo dawno maja: pobožne, powučace a zwjeselace nje-dželske nowiny.“

Tutomu zaměrej wotpowědowaše wobsah: rozpominanja, kěrlušy, stawiznički a powědančka – wšitko hluboko nabožneho zmyslenja, hlownje zwjazane idejam nutřkowneho misionstwa (za wonkowne misionstwo wuchadžeše z lěta 1854 Missionski Posoł).

Runje štyri lěta redigowaše farar Sel-

K wulkemu wobžarowanju swojich wosadnych wopušći farar Sella 1895 Krjebju a zdobom Łužicu. Wón přewza farske zastojnstwo w Meranje w Tirolskej. Na jeho zapokazanju bě přitomny tež Serb, dwórski radzićel Jakub z Drježdžan, kotryž wunjese před tam zhromadženymi Němcami na fararja Sellu sławu w serbskej rěči.

Wo jeho skutkowanju w tamnišich kónčinach pisa Ota Wićaz: „Sella plaćeše jako najwuznamniši ewangelski farar cyleje stareje Awstriskeje. Wón běše wulce wučeny knjez, kiž nimo serbskeje rěče tež druge dospołnje rozumješe – na př. pólsku, słowjensku, italsku – a čas žiwjenja so dokładnje zaběraše z přirodopisom a z filozofiju. Wón je wjele wuznamnych, džensa hišće jara hódnych wědomostnych knihow napisał ...“

W dopomnjenkach ze swojeho žiwjenja, kotraž dr. Sella jako 70lětny napisa, wón wuzběhny, „zo je so jemu přeco styskało za Serbami a so hišće styska za čichim serbskim krajom a jeho sprawnym ludom. Ach, hdy bych tam

la „Pomhaj Bóh“: Ze swojim wotchadom z Krjebje w aprylu 1895 zložil wón tež redaktorstwo.

1895 – 1916 (?) Jan Gólc, farar w Budyšinku, pozdžišo w Rakecach

Jako soburedaktor bě młody farar Gólc w Budyšinku hižo z kónca lěta 1891 wobdžěleny na wudawanju „Pomhaj Bóh“. Po wotchadze fararja Selle přewza wón redaktorstwo a wjedžeše je oficialnje hač do swojeje smjerće 1916.

Bórce po swojim přesydlenju nazymu 1902 jako farar do Rakec podpěraše jeho Budyski wyši wučer na wuměnkun

tola wosta! Wjele přiwiwow je moje duchowne žiwjenje dostało we 45 lětach wosebje w Awstriskej, ale tam sedžach při žórle!“

Němc je založil Serbam časopis, kotryž dožiwi džensa swoje 100. narodniny. Tola džělajo za swojich serbskich wosadnych a z wudawanjom „Pomhaj Bóh“ za wšěch hornjoserbskich ewangelskich Serbow njewustupowaše jako Němc. Farar Sella bě po bibliskej prikazni při swojim skutkowanju we Łužicy byl – kaž sam pisa – Serbam ze Serbom. Tohodla je swoje bohate duchowne dary tež stajil do služby ewangelskeho serbstwa.

Česć jeho spomnjeću!

T.M.

W času inflacije hrožeše strach, zo „Pomhaj Bóh“ zańdže. Z nuzy pomhachu redaktor Smoler a čitarjo, kotřiž darowachu po stach, potom po sta tysacach a skónčnje po milionach.

Korla August Fiedler jako soburedaktor. Fiedler přewza po času wjac a wjac džělow na časopisu, tak zo bě bórce poprawny redaktor wón.

Gólc kaž Fiedler wjedžeštaj redakciju dale w duchu nutřkowneho misionstwa. Zwjeselace je, zo wozjewachu so nětko časćišo tež powěsće ze serbskich ewangelskich wosadow, tak zo dósta „Pomhaj Bóh“ tež trochu charakter wosadneho łopjena a zo poča spěchowac – hdyž tež skromnje – cytonarodne serbske naležnosće (wabjenje za protyku, zběranje pjenjez za Serbski dom).

Korla Awgust Fiedler

1916/1917 Korla August Fiedler, wyši wučer na wuměnk w Budyšinje

Hačrunjež bě chorowatosće a staroby dla 1915, k swojim 80. narodninam, soburedaktorstwo zložil, přewza K. A. Fiedler po smjerći Jana Gólc 16. 10. 1916 jako „nachwilny zamołwity redaktor“ „Pomhaj Bóh“ a wjedžeše jón hač do swojeje smjerće 16. 5. 1917.

Lětadohe zaslužby Fiedlerja hódnoćeše časopis: „Hačrunjež bě jenož soburedaktor, je tola wšu starosć wo jeho wuchadženje sam měł. Jenož předowanje a někotre maličkosće dóstawaše, wšo druge sam pytaše, přeložowaše, pěsnješe. To so pak jemu njewostudzi, njeby tež druhdy chwile měł, pak k wobjedu, pak spać hić. Dyrbeše skónčnje hišće čišćerske zmylki porjedžeć, da so to z tak wótrym wóčkom sta, zo we lo-pjenu wěsće žadyn stejo njewosta.“

1917 Marko Smoler, nakładnik w Budyšinje

Zo po smjerći Fiedlerja njetrjebał za- stać wuchadžeć, přewza nakładnik Smoler wudaće dweju čislow jako „nachwilny zamołwity redaktor“.

1917–1937 Korla Wyrgač, farar w Nosacicach

Na nalětnjej zhromadźiznje Serbskeje přédarskeje konferency srjedu po swjatkach 1917 zwoli farar Wyrgač do toho, być nimo nakładnika Smolerja na jedne lěto soburedaktor „Pomhaj Bóh“. Ale hižo tydžeń pozdžišo wón wozjewi: „Chcyjo nochcyjo buch nětk ze soburedaktora zamołwity redaktor.“ A při tym wosta dwaceći lět dołho, hač do zakaza „Pomhaj Bóh“ 1937.

Farar Wyrgač je so we wšěch 20 lě- tach stajnje prócował wo zvyšnje ni- wowa „Pomhaj Bóh“. Město dotalnych mnohich přeložkow poda so wjace ori- ginalnych wudžětkow, jara prócowaše so redaktor wo powěsće ze serbskich wo- sadow a běžnje wabješe nowych čita- rjow. Z rubriku „Cyrkej a stat“ přiwobroći so časopis politiskim temam, na dvě lěće měješe rubriku za džěci (w analogi- skim prawopisu!) a skónčnje dósta serbsku „hlowu“.

1920 pisaše „Pomhaj Bóh“: „Dyrbi- my připóznac, zo nětčiši redaktor, k. fa- rar Wyrgač, so z dobrym wuspěchom prócuje, časopis na přeco wyši scho- dženk dowjesć, a smy přeswědčeni, zo budže so jemu to tež přeco bóle radzić, hdyž so jemu nuzneje podpěry ze stro- ny ewangelskeje inteligency dóstawa.“ Bohužel pak na poslednišim jara klaca- še, stajne próstwy a napominanja wo sobudžěto tamnych fararjow mějachu často jenož snadny wuspěch. Tohodla bě farar Wyrgač wjackróć rozsudženy, redaktorstwo zložić: 1921 wón do toho zwoli, dale być z redaktorom, jeli móže so na sobudžěto tamnych fararjow ze- pěrać; 1923 so tosame sta; 1925 bě wón redaktorstwo hižo zložil, jako oficialny

redaktor mjenowaše so farar Mjerwa- Bukečanski, tola farar Wyrgač wobsta- rowaše dale wšo džěto a skónčnje pře- wza wón tež po mjenje zaso redaktor- stwo.

1937 so wšo serbske nowinarstwo zakaza; 22. 8. 1937 wuńdže poslednje čisło dowójnskeho „Pomhaj Bóh“.

1950–1979 Gerhard Wirth, farar a superintendent w Njeswaćidle

Z decembra 1950 smědžeše „Pom- haj Bóh“ zaso wuchadžeć, nětko jako měsacnik. Po mjenje přewzaštaj redak- ciju 1950–1955 Božidar Dobrucký – něhdy farar, nětko sobudžělaćer Serb- skeho kulturneho zarjada w Budyšinje – a 1955 do 1958 superintendent Gus- tav Mjerwa w Bukecach. Njeswačan- ski farar G. Wirth pak wukonješe wšo džěto a po smjerći superintendenta Mjerwy přewza wón tež oficialnje redak- torstwo.

Po wobsahu nawjazowaše sup. Wirth na wupruwowane tradicije: přinoški, na- stawki, powědančka mějachu přinošo- wać k zdžerženju křesćanskeje zmysle- nosće a serbskeje narodnosće. Jako nowostka jewješe so wobšěrny počah k ewangelskim křesćanam w slowjan- skim wukraju. „Pomhaj Bóh“ spēcho- waše pod jeho redaktorstwom w dotal njeznatym wobjimje slowjansku wza- jomnosć.

1979 – tehdy bě wón hižo tři lěta na wuměnk – zložil G. Wirth redaktor- stwo. Wón je ze wšěch redaktorow naj- dlěje časopis redigował – nimale 30 lět.

1979–1984 Cyril Pjeh, farar w Riesy

Farar Pjeh bě jenički redaktor „Pom- haj Bóh“, kiž měješe swoje farske měst- no zwonka Łužicy. To je – hladajo na zwisk z čitarstwom a na nuzne zhro- madne džěto z nakładnistwom a čišćer- nju – jeho džěto počěžowało.

Pod jeho redaktorstwom dósta časo- pis nowe akcenty: Nimo serbsko-ewang- elskich naležnosćow jewjachu so glo- balne problemy kaž měrowe hibanje,

zamołwitosć křesćana za wobswět a to- waršnosć, róla cyrkwe w socialistiskim staće a podobne.

Redaktorstwo wukonješe farar Pjeh hač do swojeho přesydljenja jako farar do Berlina-Marzahn 1984.

Z lěta 1984 Siegfried Albert, farar a serbski superintendent w Budyšinje

Zhromadnje ze serbskej superinten- denturu přewza farar Albert 1984 redak- ciju „Pomhaj Bóh“.

Jeho zaslužba je, zo je so jemu pora- džito, mnoho dopisowarjow za sobu- džěto dobyć. Najwšelakoriše rukopisy a šerokosć temow – wot teologiskich roz- pominanjow přez tučasne problemy hač k serbskim stawiznam – wobohaćeja džensa časopis ewangelskich Serbow.

Soburedaktorjo:

Nimo někotrych wuwzaćow njejsu soburedaktorjo žadyn wuznamny wliw na stawizny „Pomhaj Bóh“ měli. Tola njech su woni tu naspomnjeni:

1891/1892	farar Lenik-Genč – Klětno
1891–1895	farar Gólc – Budyšink
1895	farar Henčka – Wochozy
1896/1897	farar Mrćzak-Rychwald
1903/1915	wučer emer. K. A. Fiedler – Budyšin
1915/1916	kantor emer. J. A. Kapler – Budyšin
1917– ?	farar Mrózak – Łupoj

T. M.

Marko Smoler a „Pomhaj Bóh“

Hdyžkuli bě časopis ewangelskich Serbow w nuzy, bě Marko Smoler, pola kotrehož so „Pomhaj Bóh“ wot započat- ka sem čišćeše, stajnje zwólniwy k po- mocy:

Redaktorstwo: Bě-li redaktor „Pom- haj Bóh“ zadžěwany abo „Pomhaj Bóh“ docyła redaktora njeměješe, wukonješe Marko Smoler tute džěto sam. Tak je po smjerći Fiedlerja w lěće 1917 wón zapi- sany jako „Nachwilny zamołwity redak- tor“ dweju čislow.

Financielná podpěra: „Pomhaj Bóh“ bě – wosebje w lětdžesatkomaj mjez wójnomaj – nimale stajnje w pje- nježnej nuzy. Wšo džěto wukonješe drje so darmo, tola ličba wotebėrarjow a abonentski pjeněz njeběšter tak wyso- kej, zo bychu dochody dosahali za pla- čenje čišća a papjery. Wójnske wobstej- nosće, inflacija a po tym hospodarska kriza wjedžechu časopis do stajnych fi- nancielných čěžow. Wo podpěrje Smo- lerja pisa „Pomhaj Bóh“:

– 1920: „Redaktoraj nochcetaj poza- być přispomnić, zo so w tym, zo Serbja tak tunjo swoje nje- džělske lo-pjenko dóstawaja, zaso raz woporniwa serbska wutroba našeho nakładnika k. M. Smolerja zjewja.“

– 1920: „Bě to (niska plačizna) jenož móžno bylo přez tu wulku a

dawno sławnje znatu woporniwosć, kotruž je nakładowar k. M. Smoler za cyły čas, tež přez cyłu wójnu, Serbam wopokazał.“

– 1925: „Čišćernja ... je, wosebje w poslednich lětach, topjenko z wjetším pjenjzom podpěrała ...“

Wabjenje čitarjow:

Nimale wot započatka swjeho wobstaća sem prócowaje so „Pomhaj Bóh“ stajnje wo powjetšenje čitarstwa. Wosebje w dwacetych lětach Marko Smoler tute prócowanje sylnje podpěrowaše:

– Kóždu smjertnu njedzelu wot 1925 do 1936 bě nakład wo wjele wyši hač ličba abonentow. Darwo wudželowachu so serbskim wosadnym po kemšach a do domow „Pomhaj Bóh“, zo bychu so wabili nowi čitarjo.

– Wosebity poselnik Smolerjowego nakładnistwa měješe 1929 po wosadach chodźić, zo by přidobyl nowych abonentow.

– 1928 zahaji so wosebita akcija: „Dar lubosće hač do 170 hr móže kóždy, kiž hišće njeje 55 lět stary, swojim přiwuznym zawěsćić, hdyž hnydom naš nabožny časopis ‚Pomhaj Bóh‘ woteběra a čita!“ Hdyž čitar „Pomhaj Bóh“ zemrě, dóstachu jeho přiwuzni wěstu sumu pjenjz wuplaćenu, kotraž bě čim wyša, čim dlěje bě zemřety abonent

Redaktorojo wo swojim dźěle

Kak sće so stal z redaktorom a što to za Was woznamjenješe, być redaktor „Pomhaj Bóh“?

G. Wirth: Bórze po wójnje so prócowachmy, „Pomhaj Bóh“ znowa wudać, ale zwoprědka podarmo. Najskerje sebi to Sowjetska wo werska administratura njeprěješe. Po lětach měješe Domowina wjetši zajim, zo by so serbske słowo wjace w zjawnosći jewilo a byrnjež by w křesćanskej mysli bylo. Redaktor pak dyrbeje sobustaw SED być. Nakładnistwo Domowiny nam namjetowaše fararja na wuslužbje Božidara Dobruckeho. Wšo redakciske dźěło konwent serbskich ewangelskich fararjow mi přepoda, a Dobrucký bě z tym spokojom. W hodowniku 1950 wurńdže přenje čisło „Pomhaj Bóh“. Hač do februarskeho čisła 1955 bě Dobrucký po zakonju redaktor. Ja mějach z nim mało rozkorow.

C. Pjeh: Redaktorstwo nabožinskeho časopisa woznamjenješe za mnje

„Pomhaj Bóh“. Z tym mějach so wosebje młodži čitarjo přidobyć. Tuta akcija wjedžeše so dale hač do 1935, z lětom 1936 dyrbeje so „zakonskich postajenjow dla“ zastajić.

Wo wuspěchach Smolerjowych prócowanjow rozprawja „Pomhaj Bóh“ 1929: „Na jeho dalšim rozšěrjenju předewšm Smolerjec knihičišćernja dźěła; ličba čitarjow je wo wjace stow přibyla a hišće dale přidobywa.“

jako fararja w přenim rjedže wurjadnu móžnosć, Bože słowo předować, na druhe hač normalne wašnje wozjewjeć poselstwo, kotrež je mi z ordinacijnym slubom napožožene.

Wězo bě to tež rjana přiležnosć, za serbski lud dźělać. Čitanje biblije, nabožnych knihi a časopisow bě hižo přeco zdobom kubtanje w maćernej rěči, ale tež wobsah móže pohonjować k zdźerženju našeho ludu, a sym so wo woboje prócował za čas swjeho redaktorstwa.

Redaktorstwo woznamjenješe wjele wjesela, spokojenja, ale tež jara wjele dźěła. Někak 16 stronow dyrbjach za kóžde čisło do mašiny tipować, wjele sam zestajeć, přeložować, přemyslować. A potom „layout“ zhotowić, korekturu čitać atd. Moja žena je mi wosebje při wonkownym wuhotowanju, „špihelowanju“, pomhała. A wšo to, jako běch z normalnym farskim dźěлом dospołnje wućeženy, dokelž dyrbjach wšě te lěta koleginu-fararku zastupować, kiž bě so wudała a dósta porjadu tři dźěci.

S. Albert: Po tym zo je bratr Pjeh, tehdom redaktor „Pomhaj Bóh“ a farar w Riesy, do Berlina šoł, běše trjeba, namakać noweho redaktora. Jako serbski superintendent bě to mój nadawk. A dokelž tehdom nikoho njewědžach, kotremuž bych tute dźěło napožožić móht,

dyrbjach je sam přewzać. Poradzi so mi, swěrných sobudźelaćerjow za to dobyć. Bohužel móžu so tutomu dźělu jenož připódla wěnować, a tohodla wostanu někotre mysle jenož plany. Druhdy je dźěło za „Pomhaj Bóh“ tež tróšku wobćežne, wosebje, hdyž terminy tloča. Tak wotmołwu na Waše prašenje: Z redaktorom „Pomhaj Bóh“ być rěka za mnje, dźěło wukonjeć, kotrež njesym sebi sam pytał, ale kotrež je na mnje přišlo, dokelž dyrbi je něchtó činić.

Na čo kładžešće, štož wobsah nastupa, wosebje wažnosć?

G. Wirth: Jako redaktor chcych rady, zo by „Pomhaj Bóh“ byl chronika našich serbskich ewangelskich wosadow a tehdyšeho politiskeho žiwjenja. Mi bě wažne, měć kontakty z ewangelskimi cyrkwami w słowjanskich krajach. Přeložowach tež z literatury druhich słowjanskich ludow.

Prěnju hłowu „Pomhaj Bóh“ bě nam podał Měrćin Nowak-Njechorński. Wón napisa z poľnym přeswědčenjom „časopis ewangelskich Serbow“, byrnjež dyrbjało po prawopisnych zasadach so pisać „ewangelski“. Mi hišće we wušomaj klinčich jeho słowo: „Takle smy my ewangelscy to zwućeni.“ To bě tež moja zasada, Serbam jich rěč po jich wašnju pisać – z jednorymi, jasnymi słowami, ale po móžnosći w dobrej, ludej zrozumliwej serbsčinje.

C. Pjeh: To sym w přenim čisle swjeho redaktorstwa jasnje prajil: „Aktualne wuznawanje“, to rěka, swoju wěru njezwuraznić jenož w cyrkwi a z modlenjom, ale ze

žiwjenjom po wěrje. Tohodla sym so sam zastajał za towaršnosć, kotraž wotpowěduje bóle hač wšě druhe idealam křesćanstwa, a sym so nadźijał, zo to tež druzy křesćenjo činja. Sym pak tehdom hižo stajnje zaso nazhonił, zo je mamonizm najskerje najsyljniši „izm“ a zo jemu tež křesćenjo stajnje zaso a stajnje bóle podležuja.

W jara mnohich rozpominanjach, kotrež sym sam pisał, sym spytał pokazać, zo křesćanske poselstwo, zo Jezusowy příklad nas wjedže k solidariće za chudych, za potločowaných, za niskich.

S. Albert: „Pomhaj Bóh“ je časopis za ewangelskich Serbow. To rěka za mnje, zo ma so we wobsahu tež křesćanska wěra jewić. Tohodla je za mnje rubrika „Bože słowo za nas“ jara wažna a sluša na přenju stronu.

Rady bych tež druhe w šěršim zmysle nabožinske nastawki wozjewil, ale to wokomiknje ze wšelakich příčin móžne njeje.

Wažne je tež, so ze zaštosću zabě-

rać, a to nic jenož ze stawiznami ewan-
gelskich Serbow. Wšelake nastawki su
so tohodla w zaštych měsacach z tutej
tematiku zaběrali. Měnju, zo wšelake
zjawy w přitomnosti hakle potom pra-
wje spóznać a hódnoćić můžemy, hdyž
zašłosť znajemy. Spominanja na woso-
by abo podawki so do toho sobu zarja-
duja.

Informacije z wosadow a ze žiwjenja
cyrkwy drje tež k njeaparujomnym slu-
šeja. Bohužel wo wšitkich podawkach
njezhonju, kotrež bych so za informa-
ciju w „Pomhaj Bóh“ hodžili. Čitarjo po-
tom podarmo na wšelake rozprawy ča-
kaja. Informacije ze žiwjenja cyrkwy su
w časach spěšneho přeměnenja husto
hižo zestarjene, prjedy hač můžemy je
w „Pomhaj Bóh“ čitać. Tohodla su so
tajke informacije w poslednim času
mjenje zjewile.

Kajke zrudoby a wjesela sće měł jako redaktor „Pomhaj Bóh“?

G. Wirth: Dopomnju so derje na cen-
suru za čas mojeho redaktorstwa. Wo-
baj – Dobrucký a ja – mějachmoj nad
sobu censuru nakładnistwa, a nakładni-
stwo zaso steješe pod censuru Budy-
skeho wjednistwa SED. Hłowni censo-
rojo pak sedžachu w Berlinje. Nakładni-
stwo Domowiny njesmědžeše sebi ani
najmjenjeje kritiki na duchu tehdyšeho
časa zwěrić. Hewak by jeho džěło wo-
hrožene bylo a z tym tež naš „Pomhaj
Bóh“.

Wjeršk swojeho redaktorstwa widžu
w přeložku awtobiografije pobožneje
serbskeje misionarki Friedy Wjelic
(1897–1984). Wona je dwaceći lět džě-
łała w Chinje („Pomhaj Bóh“ 8/1977 –
6/1979).

C. Pjech: To hižo z dotal prajeneho
zdžěla wuchadza. Zrudoba bě, zo ma-
lo ludźi moju próstwu wuslyša, sobu džě-
lać. Su druhdy swarjeli, na přikład na
wosadnych dnjach, ale sami ničo činili
njejsu! Rady bych wozjewjał listy čita-
rjow, tež kritiske, druhe měnjenja wu-
prajace, ale njedóstach žane.

Ale wjeselo, spokojenje, zo možu
„pozitiwne džěło“ za swoju wosadu, čit-
arjow a serbski lud wukonjeć, bě wjetše
hač zrudoba a mjerzanja!

S. Albert: Do-
kelž je wjac wje-
sela hač zrudoby,
chcu z wjeselami
započec. Wjeseli
mje, zo mamy sobudžě-
laćerjow, kiž swě-
ru swoje džě-
ło činja, a to
hižo lěta dolho
bjez plaćenja. K wjeselam slušeja tež
dary za „Pomhaj Bóh“ a nastawki, ko-
trež so mi pósćelu, bjez toho zo bych
wo nje prosyl. A hdyž slyšu wothłós na
někajke čisło abo na wěste nastawki,
potom mi to pokazuje, zo je zajim za
„Pomhaj Bóh“ tu, a to mje wjeseli.

Wězo mam tež wěste zrudoby, na při-
klad hdyž so „Pomhaj Bóh“ pjenjez dla
wotskaza abo hdyž nastawki, z kotrymž
sym kručě ličil, přepozdže přińdže abo
docyła nic. Wězo so tež to nawopačne
stanje, zo mam za wěste čisło přewjele
aktualneho a zo dyrbyju potom někajki
přinošk do pozdžišeho čisła wzac. A
druhdy sebi přeju tež wjetši wothłós.
Bych rady zhonił, wo čim so dyrbjało
bóle pisać a što so čitarjam njelubi.

Što sej jako nětčiši redaktor přeje- će za přichod „Pomhaj Bóh“?

S. Albert: Chcu swoje přeća do pječ
dypkow zjimać, kotrež su mi wšitke je-
nak wažne:

1. Přeju sej, zo bych wjac chwile za
„Pomhaj Bóh“ měł.
2. Přeju sej, zo bych so swěrne so-
budžělaćerjo dale tak njesebičnje
za „Pomhaj Bóh“ zasadželi a zo
bychu nowi k tomu přišli.
3. Přeju sej, zo bych dóstał telko na-
stawkow kaž dotal a k tomu infor-
macije z wosadow.
4. Přeju sej, zo njeby „Pomhaj Bóh“
žanych pjenježnych čězow měł.
5. Přeju sej, zo bych hišće wjac lu-
dźi naš „Pomhaj Bóh“ čitali. Mě-
nju, zo by wabjenje nowych čita-
rjow najrjeńši dar k narodninam
„Pomhaj Bóh“ byl.

Prašala so: T. M.

Hódnoćenje sobu- džělaćerjow „Pomhaj Bóh“

Što by „Pomhaj Bóh“ byl bjez svojich
čestnohamtskich sobudžělaćerjow, kiž
swěrne swoje mocy za naš časopis za-
sadžuja? Njemyslu při tym jenož na do-
pisowarjow, kiž swoje nastawki zapla-
ćene njedóstanu abo tež na našu
pokładnicu knjeni Hempelowu a na
knjeni Katu Malinkowu. Knjeni Malinko-
wa je wot započatka mojeho redaktor-
stwa moja prawa ruka. Wona přehladyje
swěru wšitke manuskripty, přeložuje
němske, česke a pólske přinoški do
serbskeje řeče, čita korektury a přewo-
džuje tež hewak čisło kritiske. Jej na
tym městnje najwutrobniji džak sluša!

Ale tež za wotpisanje zapodatych (a
přeloženych) manuskriptow smy hač do
džensnišeho stajnje swěrne pisarki na-
makali. Na přenim městnje měla so tu
mjenować Lydija Symankec z Budyši-
na, kotraž je w přenich lětach manu-
skripty wotpisała a tež wšelake dobre
pokiwy podawała. Wona je tuto džěło
hač do swojeje smjerće swěru wukonjo-
wała. Jej a knjeni Wjeńcynaj, kotraž je
po tym manuskripty wotpisała, sluša to-
horunja naš džak. Zaplać Bóh wšitkim,
tež njemjenowanym, za woporniwe
džěło za „Pomhaj Bóh“!

Nochcu pak na tutym městnje za-
mjeljeć, zo mamy we wokomiku staro-
sće, što budže nam dale naše manu-

skripty wotpisać, dokelž knjeni Wjeń-
cyna to z najlěpšej wolu wjac činić nje-
móže. Ale sym přeswědčeny, zo so
něchtó za tute džěło namaka.

Zhotowjenski puć jednoho čisła

Hdyž nastawki ke mni dóńdu, potom
je najprjedy přečitam a zwěsću při tym,
hač so za „Pomhaj Bóh“ hodza. Při tym
tež na to myslu, w kotrym čisle so na-
stawki wozjewić da. Potom podam na-
stawki knjeni Malinkowej, zo by wona
je (jeli njejsu serbsce napisane) přelo-
žila a rěčnje přehladała. Na to so na-
stawki pisarce k wotpisanju daja. W
samsnym času přemysluju, kotre wo-
brazy měli so w tutym čisle wozjewić.
Po tym so wotpisanje manuskripty
zaso ke mni dóšli, ma so zwěsćić, kotre
nastawki a wobrazy maja so na kajkej
stronje wozjewić. Při tym ma so hač na
linku wuličić, kelko městna kóždy na-
stawk trjeba. Tež wulkosć wobrazow ma
so wuličić a procenty powjetšenja abo
pomjeńšenja podateho originala podać.
Po tym so manuskripty, wobrazy z wob-
ličěnom a na formular narysowane
městna nastawkow do čišćernje poda-
ja. Někotre dny pozdžišo přińdže přeni
čišć, zo by so korektura čitala. Tute džě-
ło wukonja zaso knjeni Malinkowa.
Hdyž sym wuporjedženy přeni čišć
zaso čišćernej podať, so „Pomhaj Bóh“
skónčnje wučišći. Mjeztym je někak
měsac zašoť. Poslednje džěło je potom
rozpóstanje čisła, zo byšće Wy, lubi čit-
arjo, nowe wudaće čitać móhli.

Dopomnjenka na censuru

Bě to za čas, hdyž bě Dobrucký po
zakonju redaktor. Wobaj mějachmoj nad
sobu censuru nakładnistwa, a nakładni-
stwo zaso steješe pod censuru Budy-
skeho wjednistwa SED. Hłowni censo-
rojo pak sedžachu w Berlinje. Za to je-
dyn přikład:

We 8. čisle 1952 wozjewich nastawki
wo Lutherowym słowje buram. Mój ma-
nuskript skónči so takle:

„Z tajkeho słowa widžimy, zo so Lu-
ther njeje fěrštam pochilał. Wón to tež
pozdžišo činił njeje! Wěrne tež njeje,
štož džensa wšelacy Lutherej porokuja,
kaž by najprjedy buram polěkował, po-
tom pak jich na fěrštow přeradžil.

Kedžbujće na to, kak chcedža džens-
sa bjezbóžni na našim reformatoru sku-
bać a blyšč jeho mjena wopancać.

Jeho słowa su nam džensa znowa
wažne! Njeńdže jenož wo móc a doby-
wanje před čłowjekami, ale sylny je tón,
kotryž prawdosć a wěrnosć z dobrym a
njewomazanym swědomjom zastu-
puje.“

Tutón kónc mojeho nastawka bě Do-brucký dowolił a bě manuskript naklad-nistwu dale dał. Tež přenja censura na-kladnistwa bě z nim spokojom. Tuž dó-
stach chorhojčki za korekturu z tutym kóncom. A tež špihel, kotryž dyrbjach hišće raz přehladač, jón hišće měješe. Wušoł pak bě potom „Pomhaj Bóh“ bjez
mojeho přispomnjenja. Číslo dyrbješe so hišće raz cenzurje předpožić. W poslednim wokomiku so nakladnistwo naboja a wza kónc mojeho nastawka won.

Ja tutu bojazliwosć nakladnistwu tehdom njeporokowach a to tež džensa nječinja. Nakladnistwo Domowiny nje-smědžeše sebi ani najmjenšeje kritiki na duchu tehdyšeho časa zwěric, he-wak by jeho džěło wohrožene było a z tym tež naš „Pomhaj Bóh“.

W nastawku SED ani mjenowana

njeje, ale jeje „wědomostnym“ nahla-dam napřečiwo řečec njebě dowolene. Džensa so druhdy cyrkwi porokuje, zo za komunistiski čas njeje dosć raznje přečiwo tehdyšemu duchej wustupowa-
ła. My zawěrnó njejsmy dosć činili. Ně-štožkuli wšak smy spytali, ale SED bě mēnjenja, zo wěrnosć jenož wona prawje widži. Wšo druge měješe so kru-
če podusyć. SED bě tehdom mjenje abo bóle wšehomóna.

G. Wirth

*

Hač do 1937 wuchadžeše „Pomhaj Bóh“ w starym šwabachskim pismje. Zo bychu so čitarjo tež trochu na „nowe“ pismo zwučili, založi so 1903 rubrika z něšto sadami w analogiskim prawopisu. K tomu so poda stajnje „Klučik“, kiž rozjasnješe pismiki (Š = Sch...)

⚡ POMHAJ BÓH

časopis ewangelskich serbow

1. číslo

Budyšin, decembr 1950

Lětnik 1

Hłowa „Pomhaj Bóh“ z lět 1950 do 1985. Wo njej pisa sup. n. w. G. Wirth: „Hłowu bě nam podal Měrćin Nowak-Njehorński. Wón napisa z poľnym přeswědčenjom „časopis ewangel-skich Serbow“, byrnjež dyrbjato po prawopisnych zasadach so pisać „ewangelski“. Mi hišće we wušomaj klinči jeho słowo: „Takle smy my ewangelscy to zwučeni.“ Džensnišu hłowu „Pomhaj Bóh“ je naćisnył Helmut Haza.

*

Ličba abonentow

Po něšto wjac hač potdralětnym wuchadženju pisaše „Pomhaj Bóh“ 1892: „Hdy by kóždy z nětčišich čitarjow znajmjeńša jednoho susoda přidobyl, by jich bórže wjace hač 2 000 bylo.“ Potajkim měješe časopis tehdy hižo na 1 000 abonentow.

Tuta ličba so w přichodnych lětdže-satkach, njedziwajcy stajneje próstwy wo wabjenje nowych čitarjow, jenož skromnje powyšil: 1920 měješe „Pom-haj Bóh“ 1 100 a 1923 1 023 woteběra-rjow.

Negatiwnje na ličbu abonentow wu-skutkowa so asimilaciski proces, kotryž tehdy hižo w mnohich ewangelskich, dotal přewažnje serbskich wosadach spēšnje postupowaše. „Pomhaj Bóh“ tutón zjaw spózna, pisajo 1925: „Je zru-džace, hdyž tu a tam ličba čitarjow wo-teběra, wosebje potom, hdyž je přičina ta, zo stari swěrní Serbja wotemrěwaju a młodži sebi serbske nabožne łopjenko wjace njedžerža, dokelž wjace njemó-žeja serbski čitač abo nochcedža wjace serbski čitač.“

Sylne wabjenje nowych čitarjow w druhej połojcy dwacetych lět – wosebje přez Marka Smolerja – njeseše swoje plody, tak zo móžeše časopis 1929

wozjewić: „... ličba čitarjow je wo wjace stow přibyla a hišće dale přidobywa.“ Kelko jich skónčnje bě, wo tym ničo njezhonimy. Snadž pak na 1 800, do-
kelž w lěće 1935 pisa farar Wyrgač: „Či-tarjow hižo dawno wjace 1 800 njeje !!!“ Potajkim měješe wabjenje jenož na-chwilny wuspěch.

Najwjetšu ličbu abonentow měješe „Pomhaj Bóh“ w svojich stolětnych sta-wiznach bjezdweła krótko po znowa-wuchadženju na spočatku połstatych lět. 1953 móžeše farar Wirth zwěsćić: „Pomhaj Bóh“ ma na 2 100 čitarjow.“

Džensa so časopis ewangelskich Serbow čišći w 1 600 eksemplarach.

T. M.

POWĚŚĆE

Haslow. Zemřela je 25. januara swěrna Serbowka a čitarka našeho „Pomhaj Bóh“ Marta Šolćina, rodž. Wyrgačec, najmłódša sotra něhdyšeho serbskeho faraja Wyrgača-Nosačan-skeho. Toho wnuk, farar Jan Lazar-Wo-
jerowski, měješe pohrjeb, ale tež Ba-
čoński farar Wornar sobu skutkowaše. Wšak bě njeboćička wudata była na

tehdom derje znateho katolskeho mlyn-skeho mištra Jurja Šoľtu a měješe tež sama dobry kontakt z katolskimi Serba-mi. Tak měješe derje wopytany pohrjeb ekumeniski charakter.

Wona steješe w 90. lěće svojeho žiwjenja a běše hač do wysokeje staro-by čila a strowa, doniž ju njezajaja spo-
čatk januara Boža ručka. Po krótkej,
čežkej chorosći džěše na Božu prawdu po derje dopjelnjenym žiwjenju. Wšitcy, kiž ju znajachu a běchu z njej zwjazani, spominaju na nju z wulkej džakow-nosću, přetož wona je mnohim dobroty wopokazała. Njeh wona wotpočuje w měrje!

Přeprošujemy

1. 4. – 2. dzeń jutrow

9.00 hodž. kemše w Bukecach (Malink)

14.00 hodž. kemše w Hrodzišću (Malink)

7. 4. – 1. njedžela po jutrach

10.00 hodž. kemše w Budyšinje na Michalskej (Albert)

w samsnym času Boža služba za džěci 12.25 hodž. delnjoserbska nutnosć w rozhłosu

13.30 hodž. kemše z Božim wotkaza-njom w Budestecach (Albert)

19.00 hodž. kemše w Smječkecach (Albert)

13. 4. – sobota

14.30 hodž. wosadne popołdno w Ma-lešecach

21. 4. – 3. njedžela po jutrach

8.30 hodž. kemše w Minakale (Feustel)

12.25 hodž. nutnosć w rozhłosu

5. 5. – 5. njedžela po jutrach

10.00 hodž. kemše w Budyšinje na Michalskej (Albert)

w samsnym času Boža služba za džěci 12.25 hodž. nutnosć w rozhłosu

13.30 hodž. kemše w Budestecach (Albert)

Cyrkwinskohudžbne zarjadowanje

Njedželu Kantate, dnja 28. haprleje 1991, w 16.30 hodž. wotmjeje so w Mi-chalskej cyrkwi koncert.

Program: Bachowa kantata: Wostań při nas, přetož budže wječor, č. 6 Bra-niborski koncert č. 3 G-Dur

Mozart: Exsultate jubilate ze solista-mi, chórom a Collegiumom musicum novum

Nawod: kantor Christfried Baumann

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. Rjaduje Kon-went serbskich ewangelskich duchownych. – Ludowe na-kladnistwo Domowina, Budyšin, Sukeľnska 27. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Serbski kěrchow, 8600 Budyšin, tel. 4 22 01. - čišć: Serbska čišćernja – t. z. w. r. – w z. w. Budyšinje. – Wuchadža jónkróć za měsac. Přino-ški a dary na konto: Sorbische evangelische Superinten-dentur Bautzen, Sp. Bautzen 30 000 110. –